

DE ZONDAG VAN BOUVINES 27 JULI 1214

Martin Roos

De slag bij Bouvines, precies 800 jaar geleden heeft in hoge mate de geschiedenis van Europa bepaald. Duitsland, Frankrijk en Engeland hebben toen voor een belangrijk deel hun vorm gekregen. Bij de dood van de Duitse keizer Hendrik VI in 1197, was de beoogde opvolger nog erg jong. Deze latere Frederik II, die de wereld zou verbazen (*stupor mundi*), was geboren en opgevoed in Sicilië. De Duitse koningen spraken geen woord Duits meer, en kwamen ook niet graag in Duitsland. Daar was dus geen krachtig bestuur meer en de gebruikelijke partijstrijd laaide weer op. De Welfen, stammend uit Beieren, schoven een rooms-koning (troonpretendent) naar voren: Otto IV, die gesteund werd door de Engelse Richard Leeuwenhart. Maar deze Richard Leeuwenhart werd alweer snel opgevolgd door de zwakke Jan zonder Land. Als een spin in het web zat in Rome de machtige Paus Innocentius III. Hij had de Katharen bestreden en wierp zich op als voogd over de jonge Frederik II van Duitsland. Deze paus strooide met excommunicaties, waar de vorsten zich wel niet veel van aantrokken, maar je kon een geëxcommuniceerde vijand wel mooi aanvallen, onder de pretentie een soort heilige oorlog te voeren. Het conflict begint zich over geheel West-Europa uit te breiden. Jan zonder Land, gesteund door de Duitse koning Otto IV en de Vlaamse graaf Ferrand vielen in 1214 de Franse koning Philips II August aan. (De Hollandse graaf deed ook nog mee, maar speelde nauwelijks een rol). Deze aanval op Frankrijk was een afschuwelijke gok, niemand wist hoe dit af zou lopen. Philips II August had zijn macht versterkt, mede door te profiteren van de oorlog tegen de Katharen. Hij had nu ook zeggenschap in Zuid-Frankrijk, maar evenzoveel tegenstanders. Hij had zich ook meester gemaakt van Zuid-Vlaanderen, dat nu nog steeds Noord-Frankrijk is. Ook dit had veel kwaad bloed gezet. Op zondag 27 juli 1214 was het erop of eronder. Vijanden vielen binnen in het Noorden en vanuit Poitou kwam het leger van Jan zonder Land op Parijs af. De Engelse troepen werden echter tegengehouden door de Franse kroonprins. Otto IV stond er nu alleen voor en groepeerde zijn leger in Valenciennes. Philips wilde via een omtrekkende beweging bij Doornik de Duitsers aanvallen, maar op 26 juli ervoer hij dat de Duitsers recht op hem afkwamen.

Op zondag 27 juli kwam Philips II August aan bij Bouvines, de enige verheven en droge plek in een moeraslandschap. De Marcq stroomt langs de plaats. Philips neem even rust onder een essenboom (dat betekent in Frankrijk natuurlijk wijn drinken). Een bode komt hem vertellen dat de achterhoede wordt aangevallen door de soldaten van Otto IV. Na een kort gebed - het was ten slotte zondag - gaat hij op de vijand af. De Duitsers, geholpen door Engelse huurlingen en het leger van de Vlaamse graaf Ferrand, hadden de zon in de ogen. Verwarring rondom! Philips bevond zich plotseling te midden van voetvolk, dat hem uit het zadel probeerde te wippen. Maar ook Otto IV viel op de grond, toen een Franse ruiter zijn paard onder hem neerstak (hij wist wel weg te komen). De strijd ging over en weer. Ferrand wordt gevangen genomen en de Duitsers geven het ten slotte op. Aan Philips II August de (nipte) overwinning.

Wat is nu de betekenis van deze slag bij Bouvines in 1214?

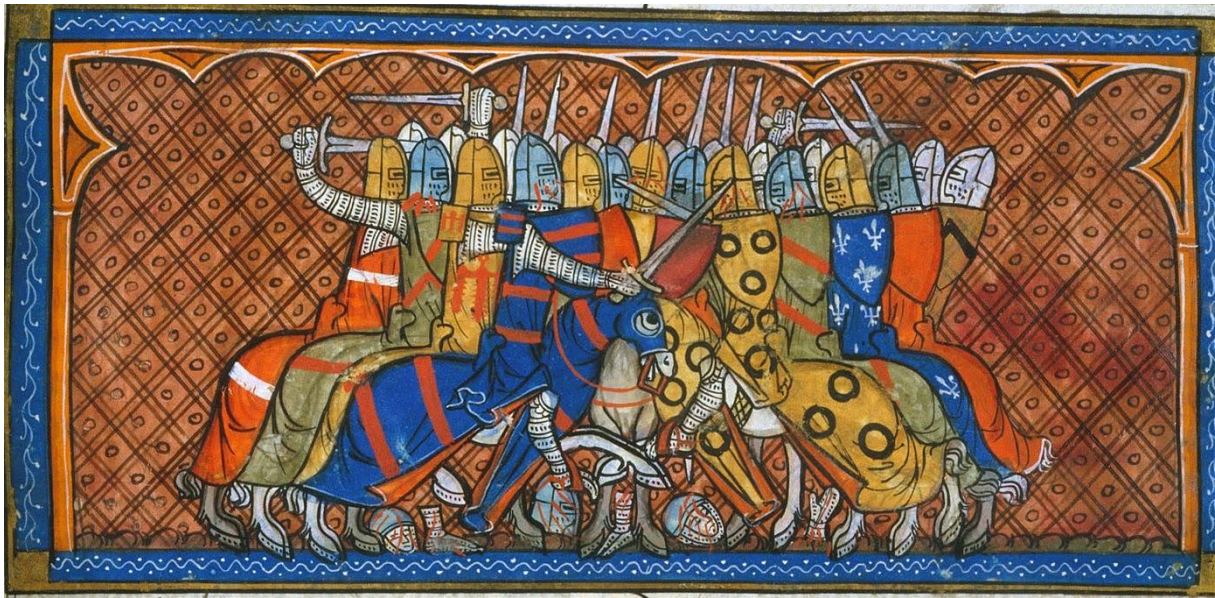
1. Duitsland versplinterde steeds verder en wordt pas in 1870 een eenheid.
2. Philips II August wist zijn macht uit te breiden, de Engelsen worden voor goed uit Normandië gejaagd. (Pas in de Honderdjarige oorlog, 1337 – 1453, verliezen de Engelsen

alle Franse gebieden, behalve Calais). Men kan zelfs zeggen dat er een zeker 'nationaal gevoel' ontstond rond de Franse koning.

3. Jan zonder Land moet de Magna Charta (1215) ondertekenen, waarbij de koninklijke macht beperkt wordt en er zo iets als grondrechten worden afgesproken.

4. De Vlaamse graaf wordt een marionet van de Franse koning, terwijl de Vlaamse steden juist zeer op Engeland gericht zijn. Dit zal nog tot veel conflicten leiden (1302 de slag bij Kortrijk).

(5. De graaf van Holland, Willem I, kan zich nu aan het bestuur gaan wijden en begint aan de waterstaatkundige werken, die hem en zijn land beroemd hebben gemaakt).

De slag bij Bouvines, BL Royal MS. 16 G VI f.379